

Aleg. 135.

Sprawozdanie

Komisji prawniczej z wniosku pośła hr. Krukowieckiego w przedmiocie zmiany statutów banku włościańskiego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Swą z 24. września 1881 przekazał Wysoki Sejm komisji prawniczej do sprawozdania wniosek pośła hr. Krukowieckiego następującej osnowy:

„Wysoki Sejm uchwalił:

„Sejm wzywa Wysoki Rząd o zarządzenie zmiany statutów banku włościańskiego stosownie do czasu i okoliczności obecnych i w harmonii z ustawą przeciw lichwie“.

Wywiązując się z otrzymanego polecenia komisya prawnicza przedstawia co następuje:

W pierwszych latach drugiej połowy obecnego stulecia, kiedy w Państwie austryackiem zaczęło powstawać mnóstwo różnorodnych zakładów kredytowych, powzięło kilka osób myśl utworzenia w naszym kraju instytucji kredytowej wyłącznie dla włościan, posiadaczy samoistnych gospodarstw rustykalnych i gruntów wolnych przeznaczonej, z celem udzielania tymże albo mniejszych zaliczek na zakupienie inwentarza gospodarczego i na kapitał obrotowy, albo większych pożyczek w celu ulepszenia gruntu, nabycia lub rozszerzenia takowego, na spłatę części spadkowych i t. p. potrzeby do spłaty drogą umorzenia w przeciągu pewnej niewielkiej liczby lat, i uzyskało zezwolenie c. k. Rządu na założenie takiej instytucji kredytowej, a otrzymawszy pod dniem 15. grudnia 1867 l. 20.492/1143 zatwierdzenie ułożonych do takiej Instytucji kredytowej statutów, utworzyło onę pod nazwą: „ces. król. uprzyw. galicyjski zakład kredytowy włościański“.

Wedle przyzwolonych statutów otrzymał Zakład kredytowy włościański prawo tworzyć niejako towarzystwo z przystępujących do niego przez wpłatę pewnej kwoty na udział, i wydawać listy dłużne, takowe spieniężać i z uzyskanych z tego sprzedania dłużnych listów pieniędzy, udzielać pożyczki na zastaw gospodarstw włościańskich, do spłaty drogą umorzenia z prawem pobierania 12% od wypożyczonego kapitału i 3% zwłoki od zalegających rat amortyzacyjnych.

Statuta te pierwotnie przyzwolone, doznały następnie w roku 1873 niektórych drobnych zmian, nienaruszając jednak stopy procentowej udzielanych pożyczek i zostały ponownie na podstawie Najwyższego postanowienia reskryptem c. k. Ministryum spraw wewnętrznych z dnia 20. kwietnia 1873 l. 6.370 zatwierdzone. Zaraz po rozpoczęciu czynności Zakładu kredytowego włościańskiego zaczęli włościanie licznie przystępować doń z żądaniem pożyczki, lecz otrzymawszy

takowe i zużywszy je na spłatę innych lichwiarskich długów, o spłacaniu rat niepamiętali, wierzyciel zaś, t. j. Zakład kredytowy włościański nieprzystępywał zaraz po uchybionej zapłacie jednej lub i kilku rat do egzekucyi, a gdy dłużnik pozostał w zaległości rat kilkunastu, dług jego przez narosłe procenta od kapitału i procenta zwłoki od rat zaległych tak dalece się powiększył, że takiej należitości już z gospodarstwa włościańskiego spłacić, stała się niemożliwą.

Skutkiem tego było, że Zakład kredytowy włościański mając prawo uprzywilejowanej egzekucyi wedle rozporządzenia Ministerstwa Stanu i Sprawiedliwości z dnia 28. października 1865. Dz. p. p. Nr. 110 w krótkim czasie uzyskał sprzedaż przez publiczną sądową licytacyę wielu bardzo gospodarstw włościańskich, z których dla braku kupujących największą część sam przez swoich agentów zakupił i następnie z wolnej ręki je odsprzedawał.

Wyругowani z dawniejszej swej własności włościanie zanosili przeciw Zakładowi kredytowemu włościańskiemu do różnych władz i także do Wysokiego Sejmu liczne żaloby, które jednak skutku odnieść nie mogły, gdyż zakład ten nie otrzymawszy spłatę udzielonej pożyczki wedle statutów i ustaw miał prawo w drodze egzekucyi sąkowej domagać się zapłaty i w tym celu doprowadzić do subhastacyi na zastaw oddane gospodarstwa.

Jakkolwiek i wówczas, gdyby Zakład kredytowy włościański mniejsze pobierał procenta, to przecież, gdy jak doświadczenie okazało, wielu włościan przez lat kilka żądanych rat amortyzacyi nie spłacają, narosła przeto zaległość już więcej zapłacić nie są w stanie, i trudno im uniknąć wywłaszczenia, to przecież choć niektórzy z nich przy wymaganiu niższych procentów mogliby się utrzymać przy własności, a w szczególności obecnie przy pomyślniejszych o wiele stosunkach targu pieniężnego, gdyby dług włościanina, który pierwotnie ledwie połowę wartości jego gospodarstwa osiągał, przez zbyt wysokie procenta nie narósł do wysokości często przechodzącej o wiele wartość jego gospodarstwa, mógłby na spłacenie należitości zakładowi kredytowemu włościańskiemu otrzymać pożyczkę od jakiej innej instytucyi kredytowej, jak n. p. od towarzystwa zaliczkowego, lecz w ilości takiej, jak jego dług do zakładu kredytowego włościańskiego z narosłymi procentami i procentami zwłoki wynosi, żadna instytucya kredytowa pożyczkę udzielić nie może, i tym sposobem włościanin, który zaciągnął pożyczkę w zakładzie kredytowym włościańskim i pozostał w zaległości z kilkunastoma ratami amortyzacyjnymi, jest nieochybnie narażony na utratę całego swego mienia.

Że procenta, jakie zakład kredytowy włościański pobierać miał prawo i dotąd pobiera, są zbyt wygórowane, to sam ten zakład uznał, gdy obecnie rada nadzorcza tegoż zakładu od przyszłości udzielać się mających pożyczek stopę procentową do 8% a procenta zwłoki od rat zaległych do 1 pre. obniżyła, lecz od dawniej udzielonych pożyczek, o ile dłużnik niezażąda przemianę jej na nową, zawsze ów wyższy 12 pre. i 3 pre. policzać będzie.

Zmiana w tych statutowych przywilejach zakładu kredytowego włościańskiego byłaby bardzo pożądaną, lecz wobec ustawowego uprawnienia zakładu kredytowego włościańskiego, zmiana taka w stosunkach już zawartych kontraktów pożyczki jest niemożliwą.

Możliwem jedynie byłoby położyć tamę podniesieniu znów w przyszłości stopy procentowej od pożyczek, które zakład kredytowy włościański nadal udzielać będzie, gdyż choć rada nadzorcza tego zakładu obecnie pierwotną stopę procentową znacznie obniżyła, to mogłaby takową znów podnieść, jeżeli c. k. Rząd odpowiedniej zmiany statutu nie przeprowadzi.

Jak zakład kredytowy włościański szkodliwy wpływ wywarł na dobrobyt włościan w naszym kraju, tak samo inne również uprzywilejowane instytucye kredytowe oddziaływały szkodliwie na dobrobyt właścicieli większych posiadłości, policzając i zbyt wielkie procenta od kapitału i prócz tego procenta zwłoki od rat zaległych, a nadto, jak to czyni bardzo rozpowszechniony w naszym kraju, uprzywilejowany powszechny austriacki zakład kredytowy ziemski, dając pożyczkę w banknotach znacznie poniżej kursu swych własnych listów zastawnych, które sam spienięża, żąda i pobiera tak procenta, jak i spłatę kapitału w złocie.

Jeżeli nie tyle właściciele większych posiadłości te uprzywilejowane instytucje kredytowe wyzwały drogą sądowej egzekucji z własności jak włościański zakład kredytowy włościan, to przyczyna w tem leży, że właściciele większych posiadłości przestrzegają lepiej od włościan spłaty rat, a sprowadzeni do niemożności dalszego ich spłacania, z wolnej ręki sprzedają swoją własność.

Okazuje się nagle potrzebą, by tak statuta galicyjskiego zakładu kredytowego włościańskiego, jakoteż i statuta innych uprzywilejowanych instytucji kredytowych zostały poddane rewizji i przynajmniej o tyle zmienione, by nie stawały się przyczyną upadku dobrobytu ludności całego kraju, a mając już dobrodziejstwo uprzywilejowanej egzekucji, nie miały nadto przywileju dopuszczać się takich postępów, za które ustawa państwowa z dnia 19. lipca 1877. Nr. 66 Dz. p. p., a względnie z dnia 28. maja 1881, Nr. 47 Dz. p. p. przeciw nierzetelnemu postępowaniu przy udzielaniu kredytu wydana, wierzycieli prywatnych do odpowiedzialności karnej pociągają.

Jakkolwiek na podstawie dopiero powołanych ustaw c. k. Sądy w naszym kraju, już ponieważ łagodzą ostrość statutów zakładu kredytowego włościańskiego, to jednakowoż, gdy pod tym względem wobec rozporządzenia Ministerstwa stanu i sprawiedliwości z dnia 28. października 1865 Nr. 110 Dz. p. p., zachodzą wątpliwości, w skutek czego orzeczenia sądów bywają niejednostajne; Komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, by statuta c. k. uprzyw. galic. zakładu kredytowego włościańskiego, jakoteż statuta innych uprzywilejowanych instytucji kredytowych w drodze właściwej poddał rewizji i zarządził, ażeby przynajmniej o tyle zostały zmienione, by nie stawały się przyczyną upadku dobrobytu ludności, i nie miały przywileju dopuszczać się takiego postępowania, za które ustawa państwowa z dnia 19. lipca 1877, Nr. 66 Dz. p. p. a względnie z dnia 28. maja 1881. Nr. 47 Dz. p. p. przeciw nierzetelnemu postępowaniu przy udzielaniu kredytu wydana, prywatnych wierzycieli do odpowiedzialności karnej pociąga

Lwów dnia 15. października 1881.

B. K o w a l s k i
przewodniczący.

Wesołowski
sprawozdawca.

